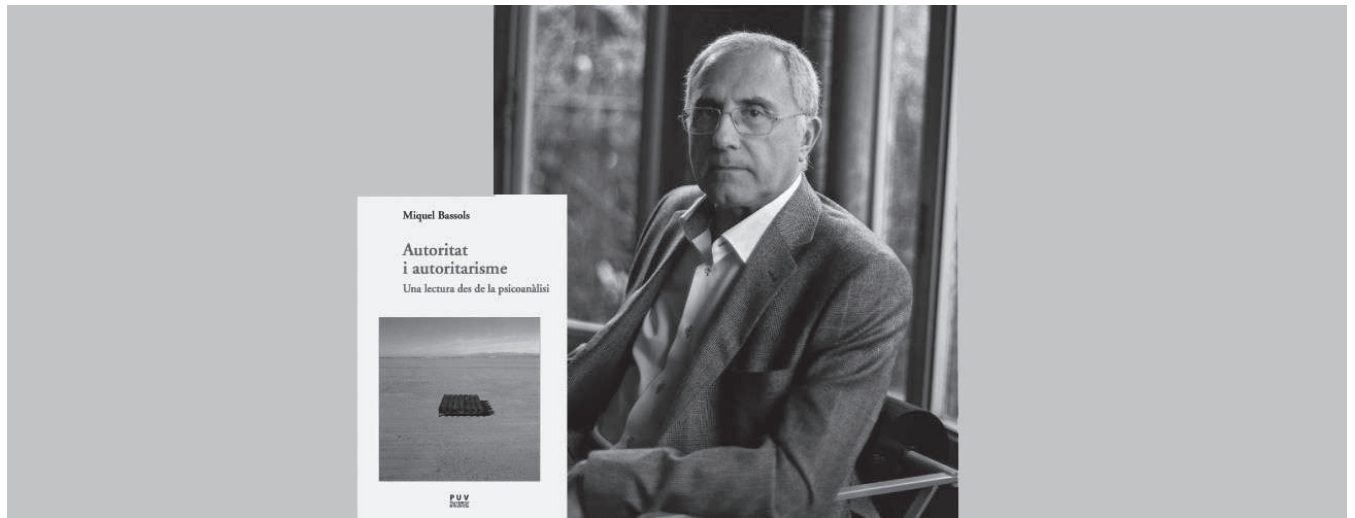

RESSENYA DE: *AUTORITAT I AUTORITARISME.* *UNA LECTURA DES DE LA PSICOANÀLISI*

Autoritat i autoritarisme.
Una lectura des de la psicoanàlisi
Miquel Bassols i Puig
València, Publicacions de la Universitat de València,
2020

La primera virtut que té aquest llibre és que no és només un tractat de teoria estrictament, sinó que l'autor en fa una aplicació pràctica d'aquesta teoria i la ubica en les circumstàncies històriques concretes en que està immers ell i la seva societat en el moment que escriu i publica aquest llibre. És un exercici de divulgació a la vegada que d'introspecció, una anàlisi pràctica de la teoria sobre el poder i la llei, sobre el reconeixement o no de l'Altre com a subjecte.

Aquest esforç que fa l'autor per no quedar-se en el territori teòric i «estar a l'altura de la subjectivitat de

la seva època» com ell mateix ens diu en el text, no el fa un llibre menys professional i més personal gràcies a l'habilitat de l'autor per exposar «una posició ètica davant el malestar en la civilització» que la seva comunitat està expressant / patint, sense que això el faci caure en el parany d'escriure un llibret polític.

És un llibre escrit en temps de ressaca, ressaca «post octubre 2017» i en Miquel ho vincula a través d'una vivència molt personal, vivència que jo comparteixo «fil per randa», una vivència en l'exercici d'una altra democràcia que va suposar el nostre *momentum* contemporani.

Cal felicitar-lo per la seva valentia i la seva audàcia a l'escollir el tema, per l'encert i la oportunitat a l'explicar aquests conceptes, quan des de la política es practiquen tàctiques de guerra i s'estan prodigant actituds autoritàries. El cas sobre el que l'autor desenvolupa la seva teoria no és un cas local, en primer lloc perquè és

àmpliament conegut a tot el món, i en segon lloc perquè es produeix simultàniament en el temps i en les formes amb el que succeeix a altres indrets del planeta, sigui a l'autoritària i discriminadora Turquia, a la dictadura xinesa amb l'esclafament de les forces democràtiques a Hong Kong, o a les desaparicions i tortures que van tornar a aparèixer durant el 2019 al Xile de Sebastián Piñeira. Lligar-ho a un cas concret, no el fa un cas local, sinó que n'aporta tota la força de la veritat sobre els conceptes teòrics.

L'autor, oportunament, ens recorda que Lacan diu que quan més s'utilitza el poder de la llei i la força, quan més s'actua autoritàriament, menys autoritat hi ha, i això perquè el que falten són les paraules. D'aquí la importància de distingir entre autoritat i llei. I això perquè el poder quan no està fonamentat en l'autoritat, es col·loca en la força.

També escriu, referint-se al pensament d'Alexandre Kojève, que segons com sigui utilitzada la llei, aquesta només es pot convertir en el cadàver de la autoritat, que és just el que estem vivint avui, a Catalunya, a Turquia, a Xina i a Rússia, entre altres llocs. Perquè el que està en joc és el no reconeixement del subjecte polític. I és aquí on el suposat «diàleg» es converteix en impossible (no és cap referència a la fantasmagòrica taula de diàleg entre Catalunya i Espanya, ja que en el moment que l'autor escriu el llibre, ni se'n parlava). És a dir, que només serà possible «una conversa», si es pot reconèixer a l'Altre, si hi ha un reconeixement com a «subjecte parlant», responsable dels seus actes. La llei no és doncs, res en si mateixa. El camp, doncs, de l'autoritarisme estarà ben regat si fem fora la paraula.

Per això, quan el poder aparta la paraula, quan no es pot fer un reconeixement mutu de subjectes, comença el domini de la violència institucional.

Sabem que des de principis del segle passat, estem assistint a una crisi de l'autoritat fonamentada en el patriarcat que té diverses conseqüències en les formes de vida i molt especialment en la política, tot i que la crisi d'autoritat és tan antiga com l'autoritat mateixa.

Tal com queda reflectit en aquest excel·lent llibre, l'Estat ha depassat en molt l'ús de la força, perquè l'ha convertit en VIOLÈNCIA en majúscules, que és el que podem reconèixer com a violència d'estat. A l'Estat Espanyol no és nou d'ara, sinó que ve de fa molt temps, amb la no aplicació d'una llei de memòria que reconegui la veritat, la justícia i la reparació, i que continua mantenint afusellats a les cunetes, que no reconeix els maltractats i els represaliats de la guerra, la postguerra, la dictadura i la transició, és a dir que fa masses anys que en aquest Estat, acumulen una història de vergonya i de dolor, absolutament inacceptable que podríem afirmar que converteix a la societat en una societat revictimitzada.

També sabem que l'Estat, i així ens ho recorda l'autor, més enllà dels maltractaments físics i dels empresonaments, habitualment ha utilitzat d'altres armes sofisticades, que afecten i trenquen el vincle social, ha estat i és capaç de fer un ús agressiu de la paraula amb finalitats evidents sobre els col·lectius «diferents», i aquesta perversió del llenguatge genera confusió, estimula la delació i evadeix la responsabilitat. La por present, ja des del 1939, podem considerar-la com una arma de destrucció massiva.

Si tal com diu l'autor fem cas de l'escriptor Josep Pla que vinculava el tarannà dels catalans a la tragèdia de Hamlet, potser entendrem que estem permanentment en una situació de ser o no ser, vol dir doncs una comunitat que sempre està a l'espera del reconeixement de l'Altre, que permanentment espera que l'autoritzin, i que molts dels nostres condicionaments i comportaments poden estar vinculats a una manca d'Estat, és a dir, a una fam d'autoritat radical.

I davant de l'horror i el terror present, els psicoanalistes podem abordar-ho de formes diferents: deixar-nos seduir, mirar cap a una altra banda, o actuar com a professionals amb responsabilitat.

Així, els professionals de la psicoanàlisi no podem quedar-nos al marge, no poden deixar d'entendre el patiment que es produeix en el context psicosocial dels

esdeveniments presents i dels que en som testimonis, i això perquè la psicoanàlisi no pot existir sense la paraula veritable.

Obligatòriament, caldrà que trenquem el silenci, que entenguem i interpretem els símptomes de l'actual «malestar en la cultura», que diria Freud, i que patim avui, i donar-hi resposta. Caldrà que prenguem partit i que ens comprometem en la defensa d'una democràcia real, una democràcia política, compatible amb la psicoanàlisi. I que ens permeti reconèixer el lloc de l'Altre, deixant a banda l'híbrid, tan de moda, del neocapitalisme (o sigui capitalisme i ciència), que trenca tots els vincles socials, que estimula la delació, especialment després d'aquesta terrible pandèmia, que ens ha dut a més diferències socials, i que mai ens retornarà al món anterior. La pandèmia s'ha encarregat de recordar-nos que estem davant una situació que, com sempre, té un biaix de classe, i ens du a col·locar-nos en una situació de catàstrofe social, política i econòmica.

També el llibre ens du a reflexionar sobre com els professionals de la psicoanàlisi podem incidir en la política, entesa no com a professió sinó com a col·lectivitat organitzada. Doncs només, i no és la primera vegada que ho escrivim, existeix la possibilitat d'allunyar-nos de la nostra còmoda butaca, escoltar mes enllà de la nostra consulta i entendre, d'una vegada per totes, que mai la psicoanàlisi pot ser unipersonal, sinó que tots els nostres pacients estan ancorats al seu entorn, i això ens obliga a comprendre que la psicologia individual és també psicologia social, comunitària, en el seu sentit més ampli i enterament legítim.

Vol dir doncs que estem obligats a fer-nos presents no només a la clínica, a la psicologia individual, sinó també en la individual en quan col·lectiva, és a dir, en el camp polític.

Perquè sabem que estem ara per ara en una crisi d'autoritat, i quan més profunda és aquesta crisi, més apareixen i retornen formes d'autoritarisme vinculades al feixisme, i la justícia (l'estament) ocupa el lloc de la democràcia a tots nivells.

A mode de conclusió extreta del llibre, què és el que ens pot ensenyar la psicoanàlisi de Jacques Lacan per fer-ne una lectura ben actual? En primer lloc, la diferència entre autoritat i poder, i encara un fet que respon a l'estructura sexual de l'ésser humà; més enllà de l'autoritat fonamentada en la lògica fàl·lica, que funciona de manera binària amb el tot o res, el que cal és obrir el camp d'una autoritat fonamentada en la lògica femenina que considera cada element un per un i amb el no-tot. ■

Anna Miñarro
[@] annaminy@copc.cat

